

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Національної академії

внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 29 листопада 2022 року, протокол № 15

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри кримінального процесу НАВС від 21 травня 2026 року

Присутні:

проректор, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Тарасенко О.С.;

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В. (голова засідання); професор кафедри, доктор юридичних наук, доцент Соловійов Е.П.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Зарубей В.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Кулик М.Й.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Заїка С.О.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мельник О.В.; аспірант заочної форми навчання Коломієць К.В.;

навчально-науковий інститут післядипломної освіти: директор, доктор юридичних наук, професор Удалова Л.Д. (рецензент);

кафедра кримінальної юстиції ННПП: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хахуцяк О.Ю.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Степанова Г.М.;

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Герасименко Л.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.;

кафедра криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННЕКІ: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М.;

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННПД: завідувач лабораторії, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Грібов М.Л. (*рецензент*); провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В.;

відділ організації наукової діяльності: провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.; провідний науковий співробітник відділу, кандидат юридичних наук, старший дослідник Бондар С.В.;

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури: доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Тихонова О.В.

Запрошені: доктор юридичних наук, професор Погорецький М.А. (*науковий керівник*).

Були присутні 10 докторів наук та 14 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання кафедри кримінального процесу Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Аспірантка Коломієць К.В. доповіла про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, здобувачкою доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформулювала та обґрунтувала новизну, теоретичне та практичне значення.

Актуальність теми дисертаційного дослідження пов'язана з тим, що в умовах триваючої збройної агресії проти України, посилення європейських стандартів публічного управління, зростання вимог до прозорості використання

бюджетних, державних, комунальних, донорських та інших активів особливого значення набуває ефективність кримінального провадження щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним оберненням чужого майна. Одним із найбільш складних у доказуванні кримінальних правопорушень цієї категорії є привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, відповідальність за які передбачено статтею (ст.) 191 Кримінального кодексу України (КК України).

Згідно з даними Corruption Perceptions Index 2025, проведеного міжнародною організацією Transparency International, Україна отримала 36 балів і посіла 104 місце серед 182 країн світу. Цей показник свідчить про збереження високого рівня корупційних ризиків, зокрема у сферах управління публічними ресурсами, використання бюджетних коштів, державного та комунального майна, а також активів, що перебувають у розпорядженні службових осіб. Водночас обраний Україною курс на європейську інтеграцію, виконання зобов'язань у межах Ukraine Facility, реалізація Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки та формування засад антикорупційної політики на наступний період актуалізують потребу в підвищенні якості досудового розслідування, судового розгляду та доказування у кримінальних провадженнях щодо корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень.

Особливе місце серед таких кримінальних правопорушень займають діяння, передбачені ст. 191 КК України. Їх складність обумовлена тим, що вони поєднують ознаки кримінального правопорушення проти власності, службового кримінального правопорушення, корупційного кримінального правопорушення, а також економічного, або так званого «білокомірцевого», кримінального правопорушення. Така багатоаспектна правова природа ст. 191 КК України безпосередньо впливає на предмет доказування, межі доказування, засоби доказування, тактику сторони обвинувачення, зміст позиції сторони захисту та критерії оцінки доказів судом.

Доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України не може зводитися лише до встановлення факту руху майна або наявності певного договору, акта, накладної, платіжного доручення чи управлінського рішення. У таких провадженнях необхідно встановити або спростувати значно ширше коло обставин: правовий режим майна; факт його ввірення або перебування у віданні особи; обсяг службових повноважень щодо майна; спосіб протиправного обернення майна; службово-функціональний зв'язок між повноваженнями особи та майновим результатом; прямий умисел; корисливий мотив; корисливу мету; вид і розмір шкоди; причинний зв'язок між діянням і майновим результатом; належність, допустимість, достовірність і достатність доказів, якими ці обставини підтверджуються.

Офіційна статистика також підтверджує складність доказування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України. За даними Офісу Генерального прокурора, у 2020 році було обліковано 11 160 кримінальних правопорушень за ст. 191 КК України, у 2021 році – 10 531, у 2022 році – 6 284, у 2023 році – 9 222, у 2024 році – 7 743, у 2025 році – 6 951 кримінальних правопорушень. Водночас відсоток проваджень, у яких особам

повідомлено про підозру, не є стабільним і в окремі роки має тенденцію до зниження, що свідчить не лише про складність виявлення таких діянь, а й про проблеми формування належної доказової бази.

Показовими є й статистичні дані судового розгляду. За звітними даними Державної судової адміністрації України щодо кримінальних проваджень за ст. 191 КК України у 2025 році кількість осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили, становила 421 особу, з яких 176 осіб засуджено, 18 осіб виправдано, а щодо 227 осіб кримінальні провадження закрито. Реальне позбавлення волі застосовано лише щодо 24 осіб із 176 засуджених [335]. Така диспропорція між кількістю зареєстрованих кримінальних правопорушень, кількістю повідомлень про підозру, обвинувальних вироків і реального застосування покарання свідчить про наявність суттєвих проблем у доказуванні цієї категорії кримінальних правопорушень.

Крім того, за результатами аналізу статистичних даних за період з 2013 року по 2025 рік в Україні до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про понад 126 тисяч кримінальних правопорушень за ст. 191 КК України. Засуджено 6 755 осіб, що становить 5,32 %, при цьому обвинувальні вирокі з призначенням покарання у виді позбавлення волі за вказаний період ухвалено лише стосовно 602 осіб, тобто 0,47 %. Наведені показники підтверджують, що проблема доказування у провадженнях за ст. 191 КК України має не лише прикладне, а й істотне наукове значення.

Проблема доказування у провадженнях за ст. 191 КК України ускладнюється тим, що такі діяння часто маскуються під зовні правомірні цивільно-правові, господарські, бюджетні, управлінські або службові операції. Договори, акти виконаних робіт, накладні, тендерна документація, платіжні доручення, накази, розпорядження та інші документи можуть одночасно виступати як формальна правова підстава руху майна і як спосіб приховування його протиправного обороту. Тому в таких провадженнях особливого значення набуває відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правового спору, господарського ризику, дисциплінарного проступку, службової недбалості або зловживання владою чи службовим становищем без заволодіння майном.

Саме тому правильне визначення предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Помилки у визначенні предмета доказування можуть призводити до необґрунтованого розширення або звуження меж доказування, проведення зайвих або неналежних слідчих (розшукових) дій (СРД), недосягнення стандарту доказування, визнання доказів недопустимими, неправильної кримінально-правової кваліфікації, безпідставного повідомлення про підозру, повернення обвинувального акта, ухвалення виправдувального вироку або закриття кримінального провадження.

Наведене зумовлює актуальність теми дисертації, її теоретичне і практичне значення, а також необхідність формування авторської концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Метою дисертаційної роботи є вирішення наукового завдання щодо розроблення кримінальної процесуальної концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, визначення його видового характеру, структурних елементів, засобів доказування, а також формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Для досягнення поставленої мети вирішувались такі основні завдання:

– висвітлити стан наукової розробленості проблем предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та визначити наукову прогалину, що зумовлює необхідність комплексного кримінального процесуального дослідження цієї проблематики;

– охарактеризувати поняття, зміст і значення предмета доказування у кримінальному провадженні, з'ясувати його співвідношення зі складом кримінального правопорушення, межами доказування, об'єктом доказування, головним фактом і кінцевою метою доказування, а також визначити методологічне значення цих положень для проваджень за ст. 191 КК України;

– обґрунтувати класифікацію предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України на загальний, родовий, видовий та індивідуальний предмет доказування;

– сформулювати поняття та розкрити зміст видового предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– визначити структурні елементи предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України та розкрити їх зміст через майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий і процесуально-інструментальний блоки;

– розробити диференційовану модель доказування залежно від форми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України: привласнення, розтрати або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– з'ясувати специфіку обставин, які становлять кінцеву мету доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зокрема події кримінального правопорушення, винуватості, форми вини, мотиву і мети, виду й розміру шкоди, обставин, що характеризують особу обвинуваченого, підстав звільнення від кримінальної відповідальності або покарання та підстав спеціальної конфіскації;

– розкрити значення службово-функціонального зв'язку як елемента предмета доказування у провадженнях за частинами (ч.) 2–5 ст. 191 КК України, зокрема через встановлення службового статусу особи, обсягу її повноважень щодо майна, доступу до активів і можливості впливати на їх рух;

– визначити інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи та підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зокрема проміжні доказові факти та допоміжні факти;

– розкрити вплив правових презумпцій на предмет і межі доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України та обґрунтувати значення презумпційного фільтра доказування для відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правового, господарського, дисциплінарного або управлінського спору;

– визначити місце і значення локального предмета доказування під час прийняття окремих процесуальних рішень у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– розкрити особливості слідчих (розшукових) дій як засобів встановлення та доказування обставин видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України;

– визначити особливості негласних слідчих (розшукових) дій (НС(Р)Д) як засобів встановлення та доказування прихованих обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зокрема прихованого руху коштів, змови, прямого умислу, службово-функціонального зв'язку, кінцевого вигодонабувача, а також з урахуванням обмежень їх застосування у провадженнях за ч. 1 і ч. 2 цієї статті;

– обґрунтувати значення допустимості доказів, процесуальної доброчесності та судового контролю під час встановлення обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України;

– розробити пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування у контексті доказування обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються і реалізуються у зв'язку з доказуванням обставин, які мають значення для кримінального провадження про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Предметом дослідження є предмет доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Методи дослідження обрано з урахуванням мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження. Методологічну основу дисертації становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, правових і прикладних проблем предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, у якому сформульовано авторську концепцію видового предмета доказування за ст. 191 КК України,

визначено його структурні елементи, особливості, засоби доказування та практичне значення для сторони обвинувачення, сторони захисту й суду.

У дисертації обґрунтовано, що предмет доказування у провадженнях за ст. 191 КК України не може бути зведений лише до загального переліку обставин, передбачених кримінальним процесуальним законом, або до елементів складу кримінального правопорушення. Він має видовий характер, оскільки формується з урахуванням специфіки привласнення, розтрати та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, а також поєднання у цій категорії проваджень майнового, службово-функціонального, корупційного, економічного та процесуального аспектів доказування.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, що визначають його наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

–сформульовано авторську концепцію видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України як системи взаємопов'язаних обставин, що підлягають встановленню або спростуванню залежно від форми кримінального правопорушення: привласнення, розтрати або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Обґрунтовано, що видовий предмет доказування у таких провадженнях охоплює майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий та процесуально-інструментальний блоки обставин;

–визначено структурні елементи предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. До таких елементів віднесено: обставини, що становлять кінцеву мету доказування у кримінальному провадженні; інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи та підлягають доказуванню. Доведено, що у провадженнях за ст. 191 КК України ці елементи конкретизуються через правовий режим майна, факт ввірення майна або перебування його у віданні особи, службові повноваження щодо майна, спосіб протиправного обернення майна, прямий умисел, корисливий мотив, корисливу мету, майнову шкоду та причинний зв'язок між діянням і майновим результатом;

–розроблено диференційовану модель предмета доказування залежно від форми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України. Для привласнення ключового значення набуває доказування правомірного початкового доступу особи до майна, факту його ввірення або перебування у віданні та подальшого утримання як свого. Для розтрати – доказування неправомірного вибуття майна на користь інших осіб, відсутності законної господарської підстави такого вибуття та настання майнового результату. Для заволодіння шляхом зловживання службовим становищем – доказування службово-функціонального зв'язку між повноваженнями службової особи, прийнятими нею рішеннями, рухом майна та кінцевим вигодонабувачем;

–обґрунтовано критерій службово-функціонального зв'язку як самостійний елемент видового предмета доказування у провадженнях за ч. 2–5 ст. 191 КК України. Його зміст полягає у необхідності доведення не лише

формального статусу службової особи, а й реального зв'язку між її службовими повноваженнями, можливістю впливати на рух майна, способом заволодіння та майновим результатом. Відсутність такого зв'язку унеможлиблює кваліфікацію діяння як заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

–сформульовано положення про презумпційний фільтр доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Його зміст полягає в тому, що сторона обвинувачення має не лише довести факт руху майна, укладення договору, підписання акта, здійснення платежу чи прийняття управлінського рішення, а й спростувати презумпцію правомірності правочину, добросовісності службової особи та правомірності рішень суб'єктів владних повноважень. Це дає змогу відмежувати кримінально каране протиправне обернення майна від цивільно-правового, господарського або управлінського спору;

–обґрунтовано значення документально-господарського маскуванню як типової доказової проблеми у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Доведено, що у цій категорії проваджень предмет доказування має охоплювати не лише факт існування договорів, актів виконаних робіт, накладних, платіжних доручень, тендерної документації чи управлінських рішень, а й перевірку того, чи не використовувалися такі зовні правомірні юридичні форми для приховування протиправного обернення майна на користь службової особи або третіх осіб;

–запропоновано розуміння видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України як проміжного рівня конкретизації між родовим та індивідуальним предметом доказування. Доведено, що саме видовий рівень дає змогу врахувати особливу правову природу ст. 191 КК України, яка поєднує ознаки кримінального правопорушення проти власності, службового, корупційного та економічного кримінального правопорушення.

удосконалено:

–наукові підходи до класифікації предмета доказування у кримінальному провадженні. Обґрунтовано, що для проваджень за ст. 191 КК України предмет доказування доцільно класифікувати на: загальний предмет доказування; родовий, або категоріальний, предмет доказування; видовий предмет доказування; індивідуальний предмет доказування. Новизна запропонованої класифікації полягає у виокремленні видового предмета доказування як самостійного рівня конкретизації, необхідного саме для проваджень про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

–наукові підходи до розуміння предмета доказування у кримінальному провадженні шляхом його конкретизації щодо кримінальних проваджень за ст. 191 КК України. Доведено, що предмет доказування у таких провадженнях є ширшим за склад кримінального правопорушення, оскільки охоплює не лише обставини, необхідні для кримінально-правової кваліфікації, а й обставини, що мають процесуальне значення для прийняття законного, обґрунтованого та вмотивованого процесуального рішення;

–наукові підходи до локального предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Запропоновано під локальним предметом доказування у таких провадженнях розуміти обсяг обставин, переважно визначений гіпотезою та диспозицією кримінально-процесуальної норми, який підлягає доказуванню під час прийняття окремих процесуальних рішень і є відгалуженням загального та видового предмета доказування, спрямованим на досягнення кінцевої мети кримінального провадження. Практичне значення такого підходу проявляється під час вирішення питань про тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна, відсторонення особи від посади, застосування запобіжних заходів, надання дозволу на проведення окремих СРД та НС(Р)Д;

–наукові підходи до розуміння мети доказування та кінцевої мети доказування у провадженнях за ст. 191 КК України. Уточнено, що кінцева мета доказування у таких провадженнях полягає у встановленні або спростуванні достатньої сукупності обставин, які підтверджують наявність чи відсутність протиправного обертання майна, службово-функціонального зв'язку, прямого умислу, корисливого мотиву, корисливої мети, майнової шкоди та причинного зв'язку між діями і майновим результатом;

–підхід до визначення інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи та підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Запропоновано їх поділ на проміжні, або доказові, факти та допоміжні факти. До проміжних доказових фактів у таких провадженнях віднесено, зокрема, зв'язок службової особи з контрагентом, використання підконтрольної юридичної особи, підписання актів виконаних робіт без реального виконання, штучне завищення вартості майна, рух коштів через пов'язаних осіб, наявність електронного листування щодо погодження господарської операції. До допоміжних фактів віднесено обставини, що підтверджують достовірність або недостовірність доказів, процесуальну належність документів, походження електронних даних, цілісність носіїв інформації, допустимість результатів СРД або НС(Р)Д;

–наукові положення щодо доказової діяльності сторони захисту у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що предмет доказування у таких провадженнях має аналізуватися не лише з позиції сторони обвинувачення, а й з позиції сторони захисту, зокрема щодо спростування події кримінального правопорушення, службово-функціонального зв'язку, прямого умислу, корисливої мети, розміру шкоди та причинного зв'язку;

–наукові підходи до законодавчого вдосконалення Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) у частині усунення термінологічних неузгодженостей і забезпечення більшої процесуальної визначеності предмета доказування. Запропоновані зміни до ст. 91 та 246 КПК України спрямовані на забезпечення належного балансу сторін, встановлення як наявності, так і відсутності обставин, що мають значення для кримінального провадження, а також підвищення гарантій допустимості доказів і захисту прав людини у кримінальному провадженні.

набули подальшого розвитку:

–наукові положення щодо міжнародного досвіду доказування кримінальних правопорушень, подібних до привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Порівняльно-правовий аналіз законодавства та доктрини Великої Британії, Німеччини й Франції використано як інструмент уточнення української моделі предмета доказування за ст. 191 КК України. Встановлено, що доказування майнових посягань, пов'язаних із довірою, службовим становищем або управлінням чужим майном, концентрується навколо подібних змістових блоків: статус майна, статус особи щодо майна, обов'язок діяти в інтересах власника або довірителя, спосіб неправомірного обернення майна, умисел і майновий результат;

–наукові положення щодо засобів доказування обставин видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. СРД і НС(Р)Д систематизовано не за формальним переліком процесуальних дій, а за їх доказовим призначенням: встановлення правового режиму майна, службово-функціонального зв'язку, способу вибуття майна, кінцевого вигодонабувача, прямого умислу, корисливої мети, розміру шкоди та допустимості отриманих доказів;

–наукові положення щодо допустимості доказів у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що ефективність доказування у цій категорії проваджень залежить не лише від фактичного отримання документів, електронних даних, висновків експертиз чи результатів НС(Р)Д, а й від дотримання вимог процесуальної доброчесності, верховенства права, судового контролю та належного процесуального оформлення доказової інформації;

–наукові положення щодо використання результатів НС(Р)Д та матеріалів оперативно-розшукової діяльності у доказуванні у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що результати НС(Р)Д у таких провадженнях мають доказове значення лише за умови їх спрямованості на встановлення конкретних обставин видового предмета доказування, зокрема службово-функціонального зв'язку, змови, реального вигодонабувача, прихованого руху коштів, умислу та документального маскування протиправного обернення майна;

–наукові положення щодо доказування у кримінальних провадженнях про службові кримінальні правопорушення. Розвинено положення про те, що у провадженнях за ст. 191 КК України особливого значення набуває доказування не лише факту зайняття особою певної посади, а й реального обсягу її службових повноважень, доступу до майна, можливості впливу на управлінські або господарські рішення, а також зв'язку цих повноважень із майновим результатом;

–аргументація щодо необхідності внесення змін до КПК України з метою удосконалення гарантій захисту прав і свобод людини у кримінальному провадженні, усунення термінологічних неузгодженостей і підвищення якості доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що запропоновані зміни до ст. 91 та 246 КПК України

впливають із потреби забезпечення більшої процесуальної визначеності предмета доказування, встановлення як наявності, так і відсутності обставин, що мають значення для кримінального провадження, а також посилення гарантій допустимості доказів, судового контролю та процесуальної доброчесності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки, положення та пропозиції впроваджено і може бути використано у:

–правотворчій діяльності – для вдосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині нормативного визначення і конкретизації обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, удосконалення процесуального порядку застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення окремих СРД і НС(Р)Д, а також посилення гарантій допустимості доказів і захисту прав людини у кримінальному провадженні;

–освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми кримінального процесу України», «Кримінальне право», «Криміналістика», «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні», «Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення», «Кримінально-правова охорона прав власності», «Досудове розслідування», спеціальних курсів із доказування у кримінальному провадженні, підготовки навчально-методичних матеріалів, а також у процесі самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

–науково-дослідній діяльності – для подальших наукових досліджень проблем предмета доказування, меж доказування, засобів доказування, допустимості доказів, локального предмета доказування, доказування у кримінальних провадженнях щодо службових, корупційних, економічних кримінальних правопорушень, а також кримінальних правопорушень проти власності;

–правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності доказування у кримінальних провадженнях, зокрема щодо привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; правильного визначення предмета доказування; планування СРД і НС(Р)Д; встановлення правового режиму майна, службово-функціонального зв'язку, прямого умислу, корисливої мети, розміру шкоди та причинного зв'язку; а також для відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правового, господарського, дисциплінарного або управлінського спору, що підтверджується актами впровадження Державного бюро розслідувань та Головного слідчого управління Національної поліції України;

Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, відображено у 14 наукових працях, зокрема у 7 наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 1 науковій статті, опублікованій у міжнародному

науковому виданні, а також у 6 тезах наукових доповідей, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Після закінчення доповіді здобувачки присутніми були поставлені наступні питання:

Вознюк А.А.: Що становить емпіричну базу Вашого дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Емпіричну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, міжнародні документи, статистичні та аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, Вищого антикорупційного суду, Верховного Суду, узагальнені матеріали міжнародних організацій у сфері протидії корупції, економічній і фінансовій злочинності, а також матеріали судової практики.

У дисертації використано понад 90 судових рішень, зокрема рішення Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, судів першої та апеляційної інстанцій, а також окремі рішення Європейського суду з прав людини. Із них 43 рішення, що становить близько 47 %, ухвалено протягом 2019–2026 років, що підтверджує актуальність використаної емпіричної бази.

У роботі також використано особистий професійний досвід, набутий під час роботи у юридичних компаніях і на державній службі, зокрема на посаді державного експерта експертної групи нормативного забезпечення цифровізації Міністерства цифрової трансформації України. Цей досвід використано в частині аналізу цифровізації публічного управління, нормативного забезпечення прозорого обігу активів, мінімізації корупційних ризиків, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Таран О.В.: Які вчені досліджували та досліджують на сьогоднішні проблемні питання предмета доказування, його змісту, структури, меж, співвідношення з доказуванням, складом кримінального правопорушення, головним фактом, об'єктом доказування та засобами доказування?

Відповідь: Дякую за запитання. Проблемні питання предмета доказування, його змісту, структури, меж, співвідношення з доказуванням, складом кримінального правопорушення, головним фактом, об'єктом доказування та засобами доказування досліджувалися у працях багатьох учених у галузі кримінального процесу, криміналістики та кримінального права, зокрема О. М. Алексійчука, Ю. П. Аленіна, А. М. Анохіна, О. В. Баганця, Т. М. Барабаш, В. Д. Берназа, Б. Л. Ващука, В. І. Галагана, І. В. Гловюк, В. П. Гмирка, В. Г. Гончаренка, М. І. Гошовського, М. Л. Грібова, Ю. М. Грошевого, А. В. Дуди, А. І. Журби, О. В. Капліної, Д. Б. Кастарнова, Є. Г. Коваленка, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, О. А. Льозного, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. Г. Пінчука, М. А. Погорецького, М. М. Погорецького, В. О. Попелюшка, О. В. Пчеліної, Н. З. Рогатинської, К. С. Рябченко, І. Ю. Саліхової, Д. Б. Сергєєвої, О. С. Старенького, С. М. Стахівського, І. О. Сухачової, О. В. Таран, О. Ю. Татарова, В. М. Тертишника, В. В. Топчія, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, М. С. Цуцкірідзе, С. С. Чернявського, А. М. Черняка, Р. П. Чичи, Ю. М. Черноус, А. В. Шевчишена, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, О. Г. Яновської та інших.

Окремі кримінально-правові, криміналістичні та кримінальні процесуальні аспекти привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, його доказування, розслідування, криміналістичної характеристики та кваліфікації досліджували А. О. Антощук, В. А. Бідняк, Г. С. Бідняк, В. В. Бурлака, А. А. Вознюк, В. В. Дерновий, В. С. Дженчако, С. О. Журба, А. П. Запотоцький, С. С. Кулик, С. В. Кучменко, І. О. Нехаєнко, Б. В. Осадчий, В. І. Петров, С. В. Петренко, А. І. Пинзар, Д. С. Приходько, О. В. Пчеліна, Д. Б. Санакоев, О. А. Семенюк, С. С. Сироватка, О. А. Слабченко, А. Ю. Спусканюк, О. Ю. Тесленко, О. І. Цивінський, Є. В. Чуйко, В. В. Юсупов, Р. В. Ярошенко та інші.

Удалова Л.Д.: Одним із завдань у вас стоїть охарактеризувати поняття, зміст і значення предмета доказування у кримінальному провадженні, з'ясувати його співвідношення зі складом кримінального правопорушення, межами доказування, об'єктом доказування, головним фактом і кінцевою метою доказування. До яких висновків ви прийшли?

Відповідь: Дякую за запитання. Предмет доказування у кримінальному провадженні доцільно розуміти як систему юридично значущих фактичних обставин, які підлягають встановленню або спростуванню у передбаченому законом процесуальному порядку з метою прийняття законного, обґрунтованого, вмотивованого і справедливого процесуального рішення. Доведено, що предмет доказування не є тотожним складу кримінального правопорушення: склад становить його кримінально-правове ядро, однак не вичерпує всього змісту кримінального процесуального доказування. Предмет доказування також не збігається з об'єктом доказування, головним фактом, межами доказування і кінцевою метою доказування, оскільки виконує самостійну функцію – визначає систему обставин, які мають бути встановлені або спростовані для правильного вирішення кримінального провадження.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, доктор юридичних наук, професор Погорецький М.А. зазначив, що дисертація Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем» присвячено розробленню кримінальної процесуальної концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, визначенню його видового характеру, структурних елементів, засобів доказування, а також формуванні на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування. Дійсно, наявні наукові праці з приводу представленого дослідження переважно стосуються або загальної теорії предмета доказування, або окремих елементів предмета доказування, або криміналістичної методики розслідування привласнення, розтрати чи заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Комплексного кримінального процесуального дослідження предмета доказування саме у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, з урахуванням його видового характеру, структурних елементів, диференціації за формами діяння, презумпцій, локального предмета доказування, засобів доказування та проблем допустимості доказів, досі не здійснено..

Дисертаційна робота Коломієць Катерини Вячеславівни містить ґрунтовну наукову новизну яка полягає в тому, що, дисертація є першим в Україні комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, правових і прикладних проблем предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, у якому сформульовано авторську концепцію видового предмета доказування за ст. 191 КК України, визначено його структурні елементи, особливості, засоби доказування та практичне значення для сторони обвинувачення, сторони захисту й суду.

Індивідуальний план наукової роботи та освітню програму Коломієць К.В. виконала у повному обсязі.

Зважаючи на вищевикладене, можна стверджувати, що дисертація Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» містить нові концептуальні наукові положення й науково обґрунтовані результати в галузі юриспруденції, що в сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Зважаючи на викладене вище Коломієць К.В. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Доктор юридичних наук, професор Удалова Л.Д. Актуальність і наукова новизна теми дослідження не викликає сумнівів. Актуальність дослідження зумовлена тим, що кримінальні правопорушення, передбачені ст. 191 КК України, належать до найбільш складних категорій кримінальних проваджень, оскільки поєднують ознаки кримінальних правопорушень проти власності, службових, економічних та корупційних кримінальних правопорушень. На практиці вони нерідко маскуються під правомірні цивільно-правові, господарські, бюджетні або управлінські операції, що істотно ускладнює процес доказування та потребує формування спеціальної моделі предмета доказування.

У роботі встановлено, що попри значну кількість наукових праць, присвячених загальній теорії доказування, доказам, засобам доказування, кримінально-правовій характеристиці ст. 191 КК України та методиці розслідування відповідних кримінальних правопорушень, у науці відсутня комплексна кримінальна процесуальна концепція предмета доказування саме у провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Автор поставив перед собою мету вирішення наукового завдання щодо розроблення кримінальної процесуальної концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, визначення його видового характеру, структурних елементів, засобів доказування, а також формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Дисертаційна робота має чітку логічну структуру та зв'язок з науковими програмами і планами, темами, визначеними за замістом дисертації.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються і реалізуються у зв'язку з доказуванням обставин, які мають значення для кримінального провадження про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Вказані та інші відомості засвідчують високий рівень проведеного здобувачем дослідження.

Висновки і рекомендації, сформульовані за змістом дисертації та публікацій здобувачки, відрізняються важливим значенням для подальшого розвитку наукових досліджень із зазначеної проблематики.

Оцінюючи у цілому позитивно дослідження Коломієць К.В., слід зауважити, що вказані дискусійні положення, які були нами окреслені під час попереднього засідання кафедри, авторкою були враховані.

Таким чином дисертаційна робота Коломієць К.В. «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем», є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Грібов М.Л. Дисертацію Коломієць К.В. присвячено дослідженню предмету доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Актуальність та своєчасність дисертаційної роботи не викликає сумнівів, адже перераховані аспіранткою обставини, зумовлюють актуальність теми дисертації, її теоретичне і практичне значення, а також необхідність формування авторської концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Дисертація має чіткий зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначеними за змістом дисертації.

В роботі вдало розкрито поставлені завдання. Дисертацію виконано відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2022–2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 3 лютого 2022 року № 109, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 травня 2024 року № 326, Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2025–2029 роки, затверджених рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2024 року (протокол № 25/1), а також планів науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ.

При вивченні дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок. Дисертаційна робота Коломієць К.В. «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем» є самостійною, завершеною науковою працею, яку виконано за актуальною та практично значущою темою.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Вознюк А.А.; кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; кандидат юридичних наук Бурак М.В.; доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України Таран О.В.; доктор юридичних наук, професор Василичук В.І.; доктор юридичних наук, професор Севрук В.Г.; доктор юридичних наук, професор Павленко С.О.

Коломієць К.В. висловила виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку її дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи та корекції її подальших науково-дослідних планів.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем»

Дисертація Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. В умовах триваючої збройної агресії проти України, посилення європейських стандартів публічного управління, зростання вимог до прозорості використання бюджетних, державних, комунальних, донорських та інших активів особливого значення набуває ефективність кримінального провадження щодо кримінальних правопорушень, пов'язаних із протиправним оберненням чужого майна. Одним із найбільш складних у доказуванні кримінальних правопорушень цієї категорії є привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, відповідальність за які передбачено статтею (ст.) 191 Кримінального кодексу України (КК України).

Згідно з даними Corruption Perceptions Index 2025, проведеного міжнародною організацією Transparency International, Україна отримала 36 балів і посіла 104 місце серед 182 країн світу. Цей показник свідчить про збереження високого рівня корупційних ризиків, зокрема у сферах управління публічними ресурсами, використання бюджетних коштів, державного та комунального майна, а також активів, що перебувають у розпорядженні службових осіб. Водночас обраний Україною курс на європейську інтеграцію, виконання зобов'язань у межах Ukraine Facility, реалізація Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки та формування засад антикорупційної політики на наступний період актуалізують потребу в підвищенні якості досудового розслідування, судового розгляду та доказування у кримінальних провадженнях щодо корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних правопорушень.

Особливе місце серед таких кримінальних правопорушень займають діяння, передбачені ст. 191 КК України. Їх складність обумовлена тим, що вони поєднують ознаки кримінального правопорушення проти власності, службового кримінального правопорушення, корупційного кримінального правопорушення, а також економічного, або так званого «білокомірцевого», кримінального правопорушення. Така багатоаспектна правова природа ст. 191 КК України безпосередньо впливає на предмет доказування, межі доказування, засоби доказування, тактику сторони обвинувачення, зміст позиції сторони захисту та критерії оцінки доказів судом.

Доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України не може зводитися лише до встановлення факту руху майна або наявності певного договору, акта, накладної, платіжного доручення чи управлінського рішення. У таких провадженнях необхідно встановити або спростувати значно ширше коло обставин: правовий режим майна; факт його ввірення або перебування у віданні особи; обсяг службових повноважень щодо майна; спосіб протиправного обороту майна; службово-функціональний зв'язок між повноваженнями особи та майновим результатом; прямий умисел; корисливий мотив; корисливу мету; вид і розмір шкоди; причинний зв'язок між діянням і майновим результатом; належність, допустимість, достовірність і достатність доказів, якими ці обставини підтверджуються.

Офіційна статистика також підтверджує складність доказування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України. За даними Офісу Генерального прокурора, у 2020 році було обліковано 11 160 кримінальних правопорушень за ст. 191 КК України, у 2021 році – 10 531, у 2022 році – 6 284, у 2023 році – 9 222, у 2024 році – 7 743, у 2025 році – 6 951 кримінальних правопорушень. Водночас відсоток проваджень, у яких особам повідомлено про підозру, не є стабільним і в окремі роки має тенденцію до зниження, що свідчить не лише про складність виявлення таких діянь, а й про проблеми формування належної доказової бази.

Показовими є й статистичні дані судового розгляду. За звітними даними Державної судової адміністрації України щодо кримінальних проваджень за ст. 191 КК України у 2025 році кількість осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили, становила 421 особу, з яких 176 осіб засуджено, 18 осіб виправдано, а щодо 227 осіб кримінальні провадження закрито. Реальне позбавлення волі застосовано лише щодо 24 осіб із 176 засуджених. Така диспропорція між кількістю зареєстрованих кримінальних правопорушень, кількістю повідомлень про підозру, обвинувальних вироків і реального застосування покарання свідчить про наявність суттєвих проблем у доказуванні цієї категорії кримінальних правопорушень.

Крім того, за результатами аналізу статистичних даних за період з 2013 року по 2025 рік в Україні до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про понад 126 тисяч кримінальних правопорушень за ст. 191 КК України. Засуджено 6 755 осіб, що становить 5,32 %, при цьому обвинувальні вирок з призначенням покарання у виді позбавлення волі за вказаний період ухвалено лише стосовно 602 осіб, тобто 0,47 %. Наведені показники підтверджують, що проблема доказування у провадженнях за ст. 191 КК України має не лише прикладне, а й істотне наукове значення.

Проблема доказування у провадженнях за ст. 191 КК України ускладнюється тим, що такі діяння часто маскуються під зовні правомірні цивільно-правові, господарські, бюджетні, управлінські або службові операції. Договори, акти виконаних робіт, накладні, тендерна документація, платіжні доручення, накази, розпорядження та інші документи можуть одночасно виступати як формальна правова підстава руху майна і як спосіб приховування його протиправного обороту. Тому в таких провадженнях особливого

значення набуває відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правового спору, господарського ризику, дисциплінарного проступку, службової недбалості або зловживання владою чи службовим становищем без заволодіння майном.

Саме тому правильне визначення предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України має не лише теоретичне, а й важливе практичне значення. Помилки у визначенні предмета доказування можуть призводити до необґрунтованого розширення або звуження меж доказування, проведення зайвих або неналежних слідчих (розшукових) дій (СРД), недосягнення стандарту доказування, визнання доказів недопустимими, неправильної кримінально-правової кваліфікації, безпідставного повідомлення про підозру, повернення обвинувального акта, ухвалення виправдувального вироку або закриття кримінального провадження.

Проблемні питання предмета доказування, його змісту, структури, меж, співвідношення з доказуванням, складом кримінального правопорушення, головним фактом, об'єктом доказування та засобами доказування досліджувалися у працях багатьох учених у галузі кримінального процесу, криміналістики та кримінального права, зокрема О. М. Алексійчука, Ю. П. Аленіна, А. М. Анохіна, О. В. Баганця, Т. М. Барабаш, В. Д. Берназа, Б. Л. Ващука, В. І. Галагана, І. В. Гловюк, В. П. Гмирка, В. Г. Гончаренка, М. І. Гошовського, М. Л. Грібова, Ю. М. Грошевого, А. В. Дуди, А. І. Журби, О. В. Капліної, Д. Б. Кастарнова, Є. Г. Коваленка, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, О. А. Льозного, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, М. Г. Пінчука, М. А. Погорецького, М. М. Погорецького, В. О. Попелюшка, О. В. Пчеліної, Н. З. Рогатинської, К. С. Рябченко, І. Ю. Саліхової, Д. Б. Сергєєвої, О. С. Старенького, С. М. Стахівського, І. О. Сухачової, О. В. Таран, О. Ю. Татарова, В. М. Тертишника, В. В. Топчія, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, М. С. Цуцкірідзе, С. С. Чернявського, А. М. Черняка, Р. П. Чичи, Ю. М. Черноус, А. В. Шевчишена, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, О. Г. Яновської та інших.

Окремі кримінально-правові, криміналістичні та кримінальні процесуальні аспекти привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, його доказування, розслідування, криміналістичної характеристики та кваліфікації досліджували А. О. Антощук, В. А. Бідняк, Г. С. Бідняк, В. В. Бурлака, А. А. Вознюк, В. В. Дерновий, В. С. Дженчако, С. О. Журба, А. П. Запотоцький, С. С. Кулик, С. В. Кучменко, І. О. Нехаєнко, Б. В. Осадчий, В. І. Петров, С. В. Петренко, А. І. Пинзар, Д. С. Приходько, О. В. Пчеліна, Д. Б. Санакоєв, О. А. Семенюк, С. С. Сироватка, О. А. Слабченко, А. Ю. Спусканюк, О. Ю. Тесленко, О. І. Цивінський, Є. В. Чуйко, В. В. Юсупов, Р. В. Ярошенко та інші.

Водночас наявні наукові праці переважно стосуються або загальної теорії предмета доказування, або окремих елементів предмета доказування, або криміналістичної методики розслідування привласнення, розтрата чи заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Комплексного кримінального процесуального дослідження предмета доказування саме у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, з

урахуванням його видового характеру, структурних елементів, диференціації за формами діяння, презумпцій, локального предмета доказування, засобів доказування та проблем допустимості доказів, досі не здійснено.

Наведене зумовлює актуальність теми дисертації, її теоретичне і практичне значення, а також необхідність формування авторської концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію положень Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, затвердженої Законом України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-ІХ, Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 року № 220, Стратегії боротьби з організованою злочинністю, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р, Плану України, схваленого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 року № 244-р, а також інших програмних документів, спрямованих на підвищення ефективності протидії корупції, економічній злочинності та кримінальним правопорушенням у сфері службової діяльності.

Дисертацію виконано відповідно до Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки України на 2022–2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 3 лютого 2022 року № 109, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2025–2029 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 травня 2024 року № 326, Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2025–2029 роки, затверджених рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 24 грудня 2024 року (протокол № 25/1), а також планів науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ.

Тему дисертації затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 29 листопада 2022 року (протокол № 15).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є вирішення наукового завдання щодо розроблення кримінальної процесуальної концепції предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, визначення його видового характеру, структурних елементів, засобів доказування, а також формування на цій основі науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України та практики його застосування.

Для досягнення поставленої мети вирішувались такі основні завдання:

– висвітлити стан наукової розробленості проблем предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та

визначити наукову прогалину, що зумовлює необхідність комплексного кримінального процесуального дослідження цієї проблематики;

- охарактеризувати поняття, зміст і значення предмета доказування у кримінальному провадженні, з'ясувати його співвідношення зі складом кримінального правопорушення, межами доказування, об'єктом доказування, головним фактом і кінцевою метою доказування, а також визначити методологічне значення цих положень для проваджень за ст. 191 КК України;

- обґрунтувати класифікацію предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України на загальний, родовий, видовий та індивідуальний предмет доказування;

- сформулювати поняття та розкрити зміст видового предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

- визначити структурні елементи предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України та розкрити їх зміст через майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий і процесуально-інструментальний блоки;

- розробити диференційовану модель доказування залежно від форми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України: привласнення, розтрати або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

- з'ясувати специфіку обставин, які становлять кінцеву мету доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зокрема події кримінального правопорушення, винуватості, форми вини, мотиву і мети, виду й розміру шкоди, обставин, що характеризують особу обвинуваченого, підстав звільнення від кримінальної відповідальності або покарання та підстав спеціальної конфіскації;

- розкрити значення службово-функціонального зв'язку як елемента предмета доказування у провадженнях за частинами (ч.) 2–5 ст. 191 КК України, зокрема через встановлення службового статусу особи, обсягу її повноважень щодо майна, доступу до активів і можливості впливати на їх рух;

- визначити інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи та підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зокрема проміжні доказові факти та допоміжні факти;

- розкрити вплив правових презумпцій на предмет і межі доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України та обґрунтувати значення презумпційного фільтра доказування для відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правового, господарського, дисциплінарного або управлінського спору;

- визначити місце і значення локального предмета доказування під час прийняття окремих процесуальних рішень у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– розкрити особливості слідчих (розшукових) дій як засобів встановлення та доказування обставин видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України;

– визначити особливості негласних слідчих (розшукових) дій (НС(Р)Д) як засобів встановлення та доказування прихованих обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, зокрема прихованого руху коштів, змови, прямого умислу, службово-функціонального зв'язку, кінцевого вигодонабувача, а також з урахуванням обмежень їх застосування у провадженнях за ч. 1 і ч. 2 цієї статті;

– обґрунтувати значення допустимості доказів, процесуальної доброчесності та судового контролю під час встановлення обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України;

– розробити пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства України і практики його застосування у контексті доказування обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України.

Об'єктом дослідження є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються і реалізуються у зв'язку з доказуванням обставин, які мають значення для кримінального провадження про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Предметом дослідження є предмет доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Методи дослідження обрано з урахуванням мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження. Методологічну основу дисертації становить комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання.

Діалектичний метод (підрозділи 1.1–1.4, висновки до розділу 1) використано для дослідження розвитку наукових уявлень про предмет доказування, його зміст, структуру, межі та функціональне значення у кримінальному провадженні. Цей метод дав змогу простежити трансформацію предмета доказування від загальної кримінальної процесуальної категорії до видового предмета доказування у провадженнях за ст. 191 КК України.

Формально-юридичний метод (підрозділи 2.1.1–2.1.6, 3.1, 3.2, висновки) застосовано для аналізу норм кримінального процесуального та кримінального законодавства України, а також інших нормативно-правових актів, що регулюють доказування, порядок проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, спеціальної конфіскації, звільнення від кримінальної відповідальності та покарання, а також для формулювання пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства.

Системно-структурний метод (підрозділи 1.2, 1.3, розділ 2, висновки до розділу 2) дав змогу розглянути предмет доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України як цілісну систему взаємопов'язаних обставин, що охоплюють майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий і процесуально-інструментальний блоки.

Порівняльно-правовий метод (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3) використано під час аналізу законодавства, доктрини та окремих підходів до доказування кримінальних правопорушень, подібних до привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, у правових системах Великої Британії, Німеччини, Австрії, Франції та окремих країнах загального права. Застосування цього методу дало змогу визначити спільні для таких правопорушень змістові блоки доказування: статус майна, статус особи щодо майна, спосіб неправомірного обернення майна, умисел, майновий результат і зв'язок між повноваженнями особи та шкодою.

Історико-правовий метод (підрозділи 1.1, 1.2) застосовано для дослідження еволюції наукових підходів до предмета доказування у вітчизняній і зарубіжній кримінальній процесуальній доктрині, а також для з'ясування розвитку нормативних конструкцій, пов'язаних із доказуванням у кримінальних провадженнях щодо спеціального суб'єкта.

Статистичний метод (підрозділи 2.1, 3.2, вступ) використано для узагальнення даних Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, Вищого антикорупційного суду та інших офіційних джерел щодо кількості кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, результатів їх досудового розслідування, судового розгляду, кількості засуджених, виправданих осіб, закритих проваджень і видів призначених покарань.

Логіко-семантичний метод (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2, висновки) застосовано для уточнення змісту понять «предмет доказування», «видовий предмет доказування», «локальний предмет доказування», «структурні елементи предмета доказування», «кінцева мета доказування», «інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи», «проміжні доказові факти» та «допоміжні факти».

Догматичний метод (підрозділи 2.1.1–2.1.6, 3.1, 3.2) використано для аналізу кримінально-правових і кримінальних процесуальних категорій, що мають значення для доказування за ст. 191 КК України, зокрема правового режиму майна, ввірення майна, перебування майна у віданні особи, службового становища, зловживання службовим становищем, прямого умислу, корисливого мотиву, корисливої мети, майнової шкоди та причинного зв'язку.

Метод моделювання (підрозділи 1.3, розділ 2, висновки) використано для побудови авторської моделі видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України, а також для розроблення диференційованої моделі доказування залежно від форми кримінального правопорушення: привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Метод аналізу та узагальнення судової практики (підрозділи 2.1.1–2.1.6, 2.2, 3.1, 3.2, висновки) використано для дослідження практики Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду та судів інших інстанцій щодо встановлення обставин предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Застосування цього методу дало змогу виявити типові проблеми кваліфікації, доказування події кримінального правопорушення,

службово-функціонального зв'язку, прямого умислу, корисливої мети, визначення розміру шкоди, застосування спеціальної конфіскації, оцінки допустимості доказів, а також використання результатів слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Емпіричну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, міжнародні документи, статистичні та аналітичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, Вищого антикорупційного суду, Верховного Суду, узагальнені матеріали міжнародних організацій у сфері протидії корупції, економічній і фінансовій злочинності, а також матеріали судової практики.

У дисертації використано понад 90 судових рішень, зокрема рішення Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, судів першої та апеляційної інстанцій, а також окремі рішення Європейського суду з прав людини. Із них 43 рішення, що становить близько 47 %, ухвалено протягом 2019–2026 років, що підтверджує актуальність використаної емпіричної бази.

У роботі також використано особистий професійний досвід автора, набутий під час роботи у юридичних компаніях і на державній службі, зокрема на посаді державного експерта експертної групи нормативного забезпечення цифровізації Міністерства цифрової трансформації України. Цей досвід використано в частині аналізу цифровізації публічного управління, нормативного забезпечення прозорого обігу активів, мінімізації корупційних ризиків, а також розроблення пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним кримінальним процесуальним дослідженням теоретичних, правових і прикладних проблем предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, у якому сформульовано авторську концепцію видового предмета доказування за ст. 191 КК України, визначено його структурні елементи, особливості, засоби доказування та практичне значення для сторони обвинувачення, сторони захисту й суду.

У дисертації обґрунтовано, що предмет доказування у провадженнях за ст. 191 КК України не може бути зведений лише до загального переліку обставин, передбачених кримінальним процесуальним законом, або до елементів складу кримінального правопорушення. Він має видовий характер, оскільки формується з урахуванням специфіки привласнення, розтрати та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем, а також поєднання у цій категорії проваджень майнового, службово-функціонального, корупційного, економічного та процесуального аспектів доказування.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, що визначають його наукову новизну, полягають у такому:

вперше:

– сформульовано авторську концепцію видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України як системи взаємопов'язаних обставин, що підлягають встановленню або спростуванню

залежно від форми кримінального правопорушення: привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. Обґрунтовано, що видовий предмет доказування у таких провадженнях охоплює майновий, службово-функціональний, поведінковий, суб'єктивно-цільовий, наслідковий та процесуально-інструментальний блоки обставин;

– визначено структурні елементи предмета доказування у кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. До таких елементів віднесено: обставини, що становлять кінцеву мету доказування у кримінальному провадженні; інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи та підлягають доказуванню. Доведено, що у провадженнях за ст. 191 КК України ці елементи конкретизуються через правовий режим майна, факт ввірення майна або перебування його у віданні особи, службові повноваження щодо майна, спосіб протиправного обернення майна, прямий умисел, корисливий мотив, корисливу мету, майнову шкоду та причинний зв'язок між діянням і майновим результатом;

– розроблено диференційовану модель предмета доказування залежно від форми кримінального правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України. Для привласнення ключового значення набуває доказування правомірного початкового доступу особи до майна, факту його ввірення або перебування у віданні та подальшого утримання як свого. Для розтрата – доказування неправомірного вибуття майна на користь інших осіб, відсутності законної господарської підстави такого вибуття та настання майнового результату. Для заволодіння шляхом зловживання службовим становищем – доказування службово-функціонального зв'язку між повноваженнями службової особи, прийнятими нею рішеннями, рухом майна та кінцевим вигодонабувачем;

– обґрунтовано критерій службово-функціонального зв'язку як самостійний елемент видового предмета доказування у провадженнях за ч. 2–5 ст. 191 КК України. Його зміст полягає у необхідності доведення не лише формального статусу службової особи, а й реального зв'язку між її службовими повноваженнями, можливістю впливати на рух майна, способом заволодіння та майновим результатом. Відсутність такого зв'язку унеможлиблює кваліфікацію діяння як заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– сформульовано положення про презумпційний фільтр доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Його зміст полягає в тому, що сторона обвинувачення має не лише довести факт руху майна, укладення договору, підписання акта, здійснення платежу чи прийняття управлінського рішення, а й спростувати презумпцію правомірності правочину, добросовісності службової особи та правомірності рішень суб'єктів владних повноважень. Це дає змогу відмежувати кримінально каране протиправне обернення майна від цивільно-правового, господарського або управлінського спору;

– обґрунтовано значення документально-господарського маскування як типової доказової проблеми у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Доведено, що у цій категорії проваджень предмет доказування має

охоплювати не лише факт існування договорів, актів виконаних робіт, накладних, платіжних доручень, тендерної документації чи управлінських рішень, а й перевірку того, чи не використовувалися такі зовні правомірні юридичні форми для приховування протиправного обернення майна на користь службової особи або третіх осіб;

– запропоновано розуміння видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України як проміжного рівня конкретизації між родовим та індивідуальним предметом доказування. Доведено, що саме видовий рівень дає змогу врахувати особливу правову природу ст. 191 КК України, яка поєднує ознаки кримінального правопорушення проти власності, службового, корупційного та економічного кримінального правопорушення.

удосконалено:

– наукові підходи до класифікації предмета доказування у кримінальному провадженні. Обґрунтовано, що для проваджень за ст. 191 КК України предмет доказування доцільно класифікувати на: загальний предмет доказування; родовий, або категоріальний, предмет доказування; видовий предмет доказування; індивідуальний предмет доказування. Новизна запропонованої класифікації полягає у виокремленні видового предмета доказування як самостійного рівня конкретизації, необхідного саме для проваджень про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– наукові підходи до розуміння предмета доказування у кримінальному провадженні шляхом його конкретизації щодо кримінальних проваджень за ст. 191 КК України. Доведено, що предмет доказування у таких провадженнях є ширшим за склад кримінального правопорушення, оскільки охоплює не лише обставини, необхідні для кримінально-правової кваліфікації, а й обставини, що мають процесуальне значення для прийняття законного, обґрунтованого та вмотивованого процесуального рішення;

– наукові підходи до локального предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Запропоновано під локальним предметом доказування у таких провадженнях розуміти обсяг обставин, переважно визначений гіпотезою та диспозицією кримінально-процесуальної норми, який підлягає доказуванню під час прийняття окремих процесуальних рішень і є відгалуженням загального та видового предмета доказування, спрямованим на досягнення кінцевої мети кримінального провадження. Практичне значення такого підходу проявляється під час вирішення питань про тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна, відсторонення особи від посади, застосування запобіжних заходів, надання дозволу на проведення окремих СРД та НС(Р)Д;

– наукові підходи до розуміння мети доказування та кінцевої мети доказування у провадженнях за ст. 191 КК України. Уточнено, що кінцева мета доказування у таких провадженнях полягає у встановленні або спростуванні достатньої сукупності обставин, які підтверджують наявність чи відсутність протиправного обернення майна, службово-функціонального зв'язку, прямого

умислу, корисливого мотиву, корисливої мети, майнової шкоди та причинного зв'язку між діянням і майновим результатом;

– підхід до визначення інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи та підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Запропоновано їх поділ на проміжні, або доказові, факти та допоміжні факти. До проміжних доказових фактів у таких провадженнях віднесено, зокрема, зв'язок службової особи з контрагентом, використання підконтрольної юридичної особи, підписання актів виконаних робіт без реального виконання, штучне завищення вартості майна, рух коштів через пов'язаних осіб, наявність електронного листування щодо погодження господарської операції. До допоміжних фактів віднесено обставини, що підтверджують достовірність або недостовірність доказів, процесуальну належність документів, походження електронних даних, цілісність носіїв інформації, допустимість результатів СРД або НС(Р)Д;

– наукові положення щодо доказової діяльності сторони захисту у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що предмет доказування у таких провадженнях має аналізуватися не лише з позиції сторони обвинувачення, а й з позиції сторони захисту, зокрема щодо спростування події кримінального правопорушення, службово-функціонального зв'язку, прямого умислу, корисливої мети, розміру шкоди та причинного зв'язку;

– наукові підходи до законодавчого вдосконалення Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) у частині усунення термінологічних неузгодженостей і забезпечення більшої процесуальної визначеності предмета доказування. Запропоновані зміни до ст. 91 та 246 КПК України спрямовані на забезпечення належного балансу сторін, встановлення як наявності, так і відсутності обставин, що мають значення для кримінального провадження, а також підвищення гарантій допустимості доказів і захисту прав людини у кримінальному провадженні.

набули подальшого розвитку:

– наукові положення щодо міжнародного досвіду доказування кримінальних правопорушень, подібних до привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Порівняльно-правовий аналіз законодавства та доктрини Великої Британії, Німеччини й Франції використано як інструмент уточнення української моделі предмета доказування за ст. 191 КК України. Встановлено, що доказування майнових посягань, пов'язаних із довірою, службовим становищем або управлінням чужим майном, концентрується навколо подібних змістових блоків: статус майна, статус особи щодо майна, обов'язок діяти в інтересах власника або довірителя, спосіб неправомірного обернення майна, умисел і майновий результат;

– наукові положення щодо засобів доказування обставин видового предмета доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. СРД і НС(Р)Д систематизовано не за формальним переліком процесуальних дій, а за їх доказовим призначенням: встановлення правового режиму майна, службово-функціонального зв'язку, способу вибуття майна, кінцевого

вигодонабувача, прямого умислу, корисливої мети, розміру шкоди та допустимості отриманих доказів;

– наукові положення щодо допустимості доказів у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що ефективність доказування у цій категорії проваджень залежить не лише від фактичного отримання документів, електронних даних, висновків експертиз чи результатів НС(Р)Д, а й від дотримання вимог процесуальної доброчесності, верховенства права, судового контролю та належного процесуального оформлення доказової інформації;

– наукові положення щодо використання результатів НС(Р)Д та матеріалів оперативно-розшукової діяльності у доказуванні у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що результати НС(Р)Д у таких провадженнях мають доказове значення лише за умови їх спрямованості на встановлення конкретних обставин видового предмета доказування, зокрема службово-функціонального зв'язку, змови, реального вигодонабувача, прихованого руху коштів, умислу та документального маскуванню протиправного обернення майна;

– наукові положення щодо доказування у кримінальних провадженнях про службові кримінальні правопорушення. Розвинено положення про те, що у провадженнях за ст. 191 КК України особливого значення набуває доказування не лише факту зайняття особою певної посади, а й реального обсягу її службових повноважень, доступу до майна, можливості впливу на управлінські або господарські рішення, а також зв'язку цих повноважень із майновим результатом;

– аргументація щодо необхідності внесення змін до КПК України з метою удосконалення гарантій захисту прав і свобод людини у кримінальному провадженні, усунення термінологічних неузгодженостей і підвищення якості доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України. Обґрунтовано, що запропоновані зміни до ст. 91 та 246 КПК України випливають із потреби забезпечення більшої процесуальної визначеності предмета доказування, встановлення як наявності, так і відсутності обставин, що мають значення для кримінального провадження, а також посилення гарантій допустимості доказів, судового контролю та процесуальної доброчесності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації висновки, положення та пропозиції впроваджено і може бути використано у:

– *правотворчій діяльності* – для вдосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині нормативного визначення і конкретизації обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, удосконалення процесуального порядку застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення окремих СРД і НС(Р)Д, а також посилення гарантій допустимості доказів і захисту прав людини у кримінальному провадженні (лист Комітету Верховної Ради України з питань правової політики від 1 жовтня 2025 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Актуальні проблеми кримінального процесу України», «Кримінальне право», «Криміналістика», «Реалізація практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні», «Кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення», «Кримінально-правова охорона прав власності», «Досудове розслідування», спеціальних курсів із доказування у кримінальному провадженні, підготовки навчально-методичних матеріалів, а також у процесі самостійної роботи здобувачів вищої освіти (акт Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 24 квітня 2026 року; акт Національної академії Служби безпеки України від 24 жовтня 2026 року; акт Національної академії внутрішніх справ 6 травня 2026 року № 139-оп);

– *науково-дослідній діяльності* – для подальших наукових досліджень проблем предмета доказування, меж доказування, засобів доказування, допустимості доказів, локального предмета доказування, доказування у кримінальних провадженнях щодо службових, корупційних, економічних кримінальних правопорушень, а також кримінальних правопорушень проти власності (акт Національної академії Служби безпеки України від 24 жовтня 2026 року; акт Національної академії внутрішніх справ від 6 травня 2026 року № 138-нд);

– *правозастосовній діяльності* – для підвищення ефективності доказування у кримінальних провадженнях, зокрема щодо привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; правильного визначення предмета доказування; планування СРД і НС(Р)Д; встановлення правового режиму майна, службово-функціонального зв'язку, прямого умислу, корисливої мети, розміру шкоди та причинного зв'язку; а також для відмежування кримінально караного діяння від цивільно-правового, господарського, дисциплінарного або управлінського спору, що підтверджується актами впровадження Державного бюро розслідувань та Головного слідчого управління Національної поліції України;

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана автором самостійно. Усі сформульовані положення, висновки, пропозиції та рекомендації є результатом особистих досліджень автора, здійснених із дотриманням вимог законодавства України, принципів академічної доброчесності, на підставі комплексного аналізу кримінального процесуального законодавства, кримінально-правових норм, наукової доктрини, судової практики, статистичних матеріалів і практики доказування у кримінальних провадженнях за ст. 191 КК України.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки і пропозиції дисертації оприлюднено на круглих столах, науково-практичних конференціях, зокрема: «Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану» (Київ, 18 листопада 2022 року); «Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених» (Київ, 18 травня 2023 року); «Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції» (Хмельницький, 26 травня 2023

року); «Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ, 2 травня 2024 року); «Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі» (Київ, 11–12 грудня 2025 року); «Право. Комунікація. Суспільство» (Львів, 2 квітня 2026 року).

Публікації. Основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, відображено у 14 наукових працях, зокрема у 7 наукових статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 1 науковій статті, опублікованій у міжнародному науковому виданні, а також у 6 тезах наукових доповідей, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, зокрема:

Наукові праці,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Коломієць К. В. Доктрина стандарту доказування у судочинстві: порівняльний аспект. *Вісник кримінального судочинства*. 2021. № 1–2. С. 183–200. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2021.1-2/183-200>.

2. Коломієць К. В. Щодо розуміння співвідношення понять предмет доказування та межі доказування у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 1–2. С. 246–252. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/246-252>.

3. Коломієць К. В. Доктринальні підходи до визначення поняття «предмет доказування» у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 3–4. С. 192–200. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.3-4/193-201>.

4. Коломієць К. В. Вплив правових презумпції на обставини, які входять до предмета доказування у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства*. 2023. № 1–2. С. 201–210. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2023.1-2/201-210>.

5. Коломієць К. В. Подія кримінального правопорушення як елемент предмета доказування – фундаментальна гарантія прав людини в кримінальному процесі України: доктринальний та практичний аналіз. *Вісник кримінального судочинства*. 2024. № 3–4. С. 249–264. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2024.3-4/249-264>.

6. Коломієць К. В. Деякі слідчі (розшукові) дії як засіб встановлення та доказування обставин предмета доказування у провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем. *Вісник кримінального судочинства*. 2025. № 3–4. С. 347–361. DOI : <https://doi.org/10.59835/2413-5372.2025.3-4/347-361>.

7. Kolomiets K. DOCTRINAL APPROACHES TO DEFINING THE SUBJECT OF PROOF: CONTENT AND STRUCTURAL ELEMENTS. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2026. № 1. pp. 35–45. DOI : <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2026-1-4>.

8. Коломієць К. В. Винуватість обвинуваченого як елемент предмета доказування у кримінальних провадженнях щодо привласнення, розтрати або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Аналітично-порівняльне правознавство. 2026. Вип. № 2. ч. 3. С. 108–114. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.3.15>.

Наукові праці,

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Коломієць К. В. Поняття «предмет доказування» у кримінальному судочинстві. *Кримінальне судочинство: права людини під час дії надзвичайного або воєнного стану*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листопада 2022) Київ : Нац. акад. внутр. справ. 2022. С. 193–197.

2. Коломієць К. В. Проблема сприйняття меж та предмета доказування як рівнозначних понять у кримінальному процесі. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених* : збірник матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф. до Дня науки та 30-річчя Національної академії правових наук України (м. Київ, 18 травня 2023 року). Київ : НДІ правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії правових наук України, 2023. С. 960–963.

3. Коломієць К. В. Правові презумпції та їх вплив на деякі обставини, які входять до предмета доказування у кримінальному провадженні. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 26 травня 2023 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 62–65.

4. Коломієць К. В. Подія кримінального правопорушення як елемент предмета доказування. *Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 2 трав. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 230–232.

5. Коломієць К. В. Слідчі (розшукові) дії як засіб доказування обставин предмета доказування у провадженнях щодо діянь, передбачених ст. 191 КК України. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 11-12 грудня 2025 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 97–100.

6. Коломієць К. В. Винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення як елемент предмета доказування. *Право. Комунікація. Суспільство. Law. Communication. Society. Das Recht. Die Kommunikation. Die Gesellschaft. Le Droit. La Communication. La Société*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти (українською та іноземними мовами) / за заг. ред. канд. психол. наук, доц. Л.І. Кузьо. Львів: ЛьвДУВС, 2026. С. 550–553.

Характеристика особистості здобувача. Коломієць Катерина Вячеславівна, 1998 року народження, освіта вища – юридична, у 2021 році закінчила Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю "Право" (диплом магістра). З вересня 2022 року по сьогоднішній день аспірант заочної форми навчання Національної академії внутрішніх справ.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації

викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається із вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Дослідження предмету доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем і є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 - Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Коломієць Катерини Вячеславівни відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Коломієць Катерини Вячеславівни «Предмет доказування в кримінальних провадженнях про привласнення, розтрату або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 24, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий -
завідувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

 Олена ТАРАН